



Turkish Studies

Volume 13/4, Winter 2018, p. 139-162

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12869>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Ocak 2018 ✓ Accepted/Kabul: Mart 2018
✍ Referees/Hakemler: Yrd. Doç. Dr. Melike CÖMERT – Yrd. Doç. Dr. Servet ATİK

This article was checked by iThenticate.

OKUL MÜDÜRLERİNİN OKUL GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMAYA YÖNELİK STRATEJİLERİ*


Suzan CANLI** – Hasan DEMİRTAŞ***

ÖZET

Bu araştırmada okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik kullandıkları stratejileri belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseninde tasarlanan bu araştırmanın çalışma grubu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu Adıyaman ili merkez ilçe okullarında görev yapan 15 okul müdüründen oluşmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formunun birinci bölümünde okul müdürlerine ilişkin kişisel bilgilere (cinsiyet, mesleki kıdem, yöneticilik kıdemi, branş ve görev yapılan okul türü) yer verilmiştir. Görüşme formunun ikinci bölümünde ise okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlama stratejilerini belirlemeye yönelik 4 soru ve bu sorulara ilişkin 12 sonda soru yer almıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okul müdürlerinin okul güvenliği sorununa yönelik farklı stratejiler kullandıkları belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik stratejilerinde polis modeli ve okul iklimi-kültürü yaklaşımına uygun stratejiler bulunmakla birlikte okul müdürlerinin öğrenciler arasında oluşabilecek güvenlik tehditlerine yönelik kullandıkları stratejilerin çoğunlukla okul iklimi-kültürü yaklaşımı; okulun fiziki koşullarından kaynaklanabilecek güvenlik tehditlerine, okul dışından gelebilecek güvenlik tehditlerine yönelik stratejileri ve okul güvenliğini sağlamaya yönelik önerileri çoğunlukla polis modeli yaklaşımı olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucundan yola çıkılarak okul müdürlerinin okullarda yaşadıkları güvenlik sorunlarının türüne göre polis modeli ve okul iklimi-kültürü yaklaşımlarını kullandıkları söylenebilir.

* Bu çalışma 11-13 Mayıs 2017 tarihinde Kızılcahamam/Ankara'da düzenlenen 12. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**  Dr., Öğretmen-Altınşehir Ortaokulu, El-mek: canlisuzan@gmail.com

***  Doç. Dr. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, El-mek: hasan.demirtas@inonu.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Güven, okul güvenliği, okul müdürü, öğrenci, güvenlik stratejileri.

SCHOOL SECURITY STRATEGIES OF SCHOOL PRINCIPALS

ABSTRACT

The present study aimed to determine the strategies school principals utilize to ensure school security. The study group of the study, which is designed with phenomenological method, a qualitative research design, was determined with the maximum diversity sampling method. The study group included 15 school principals employed in Adıyaman province central district schools. Study data were collected with a semi-structured interview form. In the first section of the interview form, personal information about the school principals (gender, professional seniority, administrative seniority, branch and school type of employment) was collected. The second section of the interview form included 4 questions that aimed to determine the strategies of school principals to ensure school security and 12 probe questions related to the initial 4 questions. Data analysis was conducted with descriptive and content analysis. Study findings demonstrated that school principals utilized different strategies for school security issues. As a result of the study, although the strategies of school principals to ensure school security included police model and school climate-culture approaches, it was determined that the strategies used by school principals to deal with the security issues among the students included mostly school climate-culture approach and school principals generally utilized the police model approach to tackle the security threats that arise from the physical school conditions, against external security threats and they proposed the same model to ensure the school security. In conclusion, it can be stated that school principals use police model and school climate-culture approaches based on the type of the security problems experienced in their schools.

STRUCTURED ABSTRACT

Purpose

In both developed countries and in Turkey, school security is considered as a serious problem and the impact of this serious problem increases continuously due to economic, social and cultural factors (Dönmez, 2001). Thus, several studies are conducted in different global locations to make schools safer places. In Turkey, although a quantitative increase is observed in studies on school security, it is still considered necessary to increase scientific studies on school security (Işık, 2004). School principals can implement different strategies to provide school security, as well as implementing similar strategies for similar problems and achieve effective results. Thus, it is important to investigate the strategies of school principals use to provide school security in order to establish exemplary strategies for other school principals. On the other hand, the study findings would contribute to the literature via the

assessment of the strategies utilized by school principals to provide school security and various recommendations on the issue. Thus, the present study aimed to determine the strategies that school principals use to ensure school security. For this purpose, the following research questions were identified:

1. What are the strategies used by school principals against security threats that could occur among students?
2. What are the strategies used by school principals against security threats that could occur due to physical conditions in the school?
3. What are the strategies used by school principals against external security threats?
4. What are the recommendations of school principals on providing school security?

Method

The phenomenology design was used in the present study. The study group was determined with the maximum diversity sampling method. The study group included 15 school principals that were employed in central district schools in Adıyaman province. The study data were collected with a semi-structured interview form. In the first section of the interview form, personal information about the school principals (gender, professional seniority, administrative seniority, branch and school type of employment) was collected. The second section of the interview form included 4 questions that aimed to determine the strategies of school principals to ensure school security and 12 probe questions related to the initial 4 questions. The data were collected via face to face interviews conducted with school principals using the semi-structured interview form and by taking notes on the interview form. The interviews lasted about 50 minutes. At the end of the interview, the notes on each participant's interview form were read aloud and it was confirmed that the statements were properly comprehended by the interviewee.

Descriptive and content analysis was used to analyze the obtained data. In data analysis, the two researchers examined the statements in the interview form separately and the statements were coded based on their essence. Themes were created by grouping similar codes based on the code content. For each theme and code, statement frequencies were calculated. Individual statements of participating principals were also included. Comparison of the codes and the themes determined by two researchers revealed that the agreement rate was 93%. Responses given by the school principals to the questions on the interview form were reviewed again based on different themes and codes and a consensus was reached. An attempt was made to improve study validity and reliability by obtaining expert opinions during the design of the interview form, by conducting preliminary interviews with 2 school principals, by obtaining the confirmation of the participating principals on the accuracy of the notes taken on the interview form, by presenting certain statements of the principals, and by conducting data analysis by two researchers separately and the resulting consensus.

Results

In the present study, it was determined that the school principals took disciplinary measures to prevent the security threats that may arise among the students and exhibited controlling behavior and adopted regulations, to reduce inappropriate behavior and to promote adequate behavior among the students. It was determined that principals even tried to address the students' needs to prevent thievery, kept it confidential to protect the students from harm and even when the information became public, they tried to change the class or the school of the student to protect the student and to encourage the student to correct her or his behavior. They also tried to protect the students from harm through necessary arrangements in the physical conditions of the school against the security threats that may arise from the physical conditions of the school, conducted earthquake and fire exercises against earthquakes, fires and other extraordinary situations, maintained an active civil defense club, laid out an emergency action plan, paid attention to school hygiene and utilized adequate materials for cleaning and these materials were kept where the students cannot access them, regularly inspected the food sold in the school canteen, supervised the employees who work at the canteen, provided health checks for the employees and students, and even hired a school nurse.

It was determined that school principals supervised school shuttles for external security threats, contracted certain service providers for the shuttle services, prevented the shuttles from entering the school premises, and checked the shuttle boarding and debussing with on-duty administrators and teachers. To prevent the hazards that could occur in the school environment, principals hired a security officer at the school entrance to prevent uninvited individuals to enter the school and check entries and exits, assigned a janitor for security services in schools where a security officer was not employed, warned all service personnel and even canteen officers about the issue, controlled the school entrance and exits with on duty administrators, teachers and students, recorded school visitors using a registry and visitor cards, locked the entrance to prevent the students to leave the school during recesses and the lunch break, allowed the students to leave the school during lunch break only with parent permission card, and controlled the school entrances and exits with a video camera. It was determined that certain school principals installed barbed wires on the school wall, cut the trees against electrical hazards, and replaced the wires with plastic cables.

Discussion and Conclusion

It was determined in the present study that school principals used different strategies for the problem of school security. It was found that certain school principals did not feel the need to implement any strategies to address these issues, stating that the security problems mentioned in the interview form were not experienced their schools. School type, level, student profile, parent profile, school environment, etc. may cause differences in the security problems that are experienced in different schools. Thus, strategies implemented to ensure school security could also vary among schools. Astor, Benbenishty and Estrada (2009) found that there were contextual differences between philosophies, procedures, student-teacher relations and beliefs about accepted and desired

behavior, etc. of primary schools, junior high schools and high schools and studies on school violence demonstrated that the school type affects the violence experienced in schools.

Strategies adopted against the problem of school security are generally discussed within the framework of the police model and school climate-culture approaches in the literature. Analysis of the present study findings demonstrated that, although the strategies of school principals to ensure school security included police model and school climate-culture approaches, the strategies used by school principals to deal with the security issues among the students included mostly school climate-culture approach and school principals generally utilized the police model approach to tackle the security threats that arise from the physical school conditions, against external security threats and they proposed the same model to ensure the school security. In conclusion, it can be stated that school principals use police model and school climate-culture approaches based on the type of the security problems experienced in their schools.

The school principal should provide a safe environment that favors learning. Thus, the school principal should give the necessary instructions to the students in order to control them and conduct adequate inspections (Netshitahame and Van Vollenhoven, 2002). Based on the findings of this research, it can be stated that school principals spent efforts to create a safe environment for the students and implemented strategies for this purpose.

Certain strategies that school principals used to ensure school security in the present study were cooperation with parents, students, teachers, neighborhood residents, security forces and gendarmerie, which is considered under the theme of cooperation. It was also determined that school principals communicated regularly with drivers and hold informative meetings. It was also emphasized that collaboration was a necessity for ensuring school security and research suggested that some of the most promising prevention and intervention strategies include positive relations and collaboration among administrators, teachers, parents, students and support staff (Dwyer et al., 1998). Netshitahame and Van Vollenhoven (2002) strongly emphasized that it is not possible to ensure school security through a system that only includes school rules and ensuring school security should be a community effort and the school alone cannot provide school security, so the stakeholders in the school must collaborate to provide school security and solve the problems related to school safety.

It was determined that school principals conducted activities to provide guidance and raise the awareness in order to ensure school safety in the study. A school principal stated that they previously tried to identify students who drink alcohol, smoke cigarettes and are addicted to drugs in school. Studies demonstrate that prevention and early intervention efforts can reduce violence and other disturbing behavior at schools. Such practices can help school communities to recognize early warning signs, so that the children could get the help they need before it is too late (Dwyer et al., 1998). Although there is no absolute way to ensure that violence is eliminated in schools, an intervention-based approach can reduce the risk of both potential victims and the perpetrators (Jimerson et al., 2005).

Violence in schools, possession of firearms, and inappropriate and rebellious behavior of other students reflect the realities of the society and school neighborhoods (Netshitahame and Van Vollenhoven, 2002). Thus, the method to ensure school security requires the awareness of the society about this issue to minimize the incidents that occur in the society. In fact, in the theory of social disintegration, it was emphasized that the family and society should be safe in order for the schools to become safer places (Işık, 2004). In the present, the school principals recommended to raise the awareness of the parents and the community in order to provide school security.

Keywords: Trust, school security, school principal, student, security strategies.

Giriş

Bilgi birikiminde meydana gelen artış, teknolojik gelişmeler, insanların ihtiyaçlarındaki farklılaşmalar, toplumların gittikçe karmaşık hale gelmesi, toplum içindeki bağların gittikçe zayıflaması, aile yapısında meydana gelen değişimler, kentleşme hızının artışı, nüfusun giderek artması ve işsizlik oranının yükselmesi gibi etkenler sonucu toplumlarda şiddet, saldırganlık, cinsel taciz, çete faaliyetleri, hırsızlık, sigara, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılıkları gibi sorunlar sıklıkla görülmektedir. Toplumsal alanda yaşanan bu sorunlar çeşitli yollarla okullara taşınabilmektedir (Özer, 2006). Bunun sonucunda ülke genelinde yaşanan suç ve şiddet olayları okulların güvenliğini azaltabilmektedir (Buckner ve Flanary, 1996).

Günümüzde ulusal bir sorun olarak görülen okul güvenliği (Buckner ve Flanary, 1996; Phaneuf, 2006), özellikle gelişmiş toplumlar açısından son dönemlerin en önemli sorunlarından biri olup okullar giderek daha güvensiz hale gelmekte ya da bireyler tarafından böyle algılanmaktadır (Işık, 2004). Örneğin Taşdemir (2015) öğretmen adaylarına göre Türk Milli Eğitim Sistemi'nde yer alan sorunlardan birinin okul güvenliği olduğunu belirtirken, Turhan ve Turan (2012) tarafından yapılan bir çalışmada okul kantinlerindeki gıdaların tam anlamıyla güvenilir olmadığı; okul güvenliğini sağlama açısından okul güvenlik görevlilerinin yetersiz olduğu; okulların meydana gelebilecek bir afete karşı yeterli hazırlığının olmadığı; okulların fiziksel ortamını oluşturan bazı öğelerin tehlike oluşturduğu; okul çevresinde alkol, sigara gibi maddelerin yoğun bir şekilde satıldığı ve bu maddelerin satışında yaş sınırına uyulmadığı belirlenmiştir. Johnson ve Johnson'a (1995) göre okullarda şiddet olaylarının sayısı artarken, Morrison'a (2003) göre okullarda ölümlerle sonuçlanan şiddet olayları nispeten daha az olsa da okullar zorbalık, saldırganlık, tehdit ve dışlama gibi sinsi şiddet türlerinin yüksek düzeylerde görüldüğü yerlerdir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde okullarda sıkça yaşanan güvenlik sorunları zorbalık, hırsızlık, vandalizm, sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı; çete faaliyetleri; okula silah, bıçak, jilet gibi yaralayıcı ve öldürücü nitelikteki aletler getirilmesi; okulda kriz ortamı yaratabilen olağanüstü haller veya acil durumlar olarak belirtilmektedir (Özer, 2006). Okul güvenliğine ilişkin bu tür sorunlar eğitimsel açıdan olumsuz sonuçlara neden olabilmekte ve bu sorunların eğitim-öğretim faaliyetlerini olumsuz etkileyerek okulların amaçlarını gerçekleştirmesine engel olabileceği farklı araştırmacılar tarafından belirtilmektedir. Örneğin Noquera'ya (1996, akt. Netshitahame ve Van Vollenhoven, 2002) göre okul güvenliğine ilişkin sorunları çözmek için etkili önlemler alınmazsa kamu eğitimine verilen destek telafi edilemeyecek şekilde tehlikeye girebilir. Phaneuf'a (2006) göre okuldaki suç ve şiddet olayları öğrencilerin öğrenme ve öğretmenlerin öğretme yetenekleri üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin kendilerini güvende hissetmedikleri bir ortamda öğrenme ve öğretme gerçekleşemez (Kadel, Watkins, Follman ve Hammond, 1999; Netshitahame

ve Van Vollenhoven, 2002). Diğer yandan araştırmalarda güvenli bir okulun fiziksel, sosyal ve akademik alanda gelişme imkânını garanti eden bir okul olacağı (Morrison, Furlong ve Morrison, 1994); yaratıcı okula ve başarılı öğrencilere sahip olmak için güvenli ve disiplinli bir öğrenme ortamı oluşturulmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Kadel ve diğerleri, 1999). Buna kanıt olarak Finlandiya'nın PISA sonuçları gösterilebilir. PISA 2006 sonuçları açısından en başarılı ülkenin Finlandiya olduğu belirlenmiştir. 2000 yılından beri performansı gittikçe artan Finlandiya proje temsilcisi Pekka ARINEN (2008) Finli öğrencilerin başarılı olmalarındaki 4 temel nedenden birinin “okulda güvenlik” olduğunu, güvende olduklarını hisseden öğrencilerin sınıfta soru sorma ve sorgulama açısından kendilerini özgür hissettiklerini, velilerin ise çocukları güvende oldukları için kendilerini huzurlu hissettiklerini belirtmiştir (Akt. Erol, 2009: 7).

Güven, sağlıklı bir kişiliğe sahip olmada; bireyler arasındaki ilişkilerin, işbirliğinin ve toplumsal kurumların istikrarının sürdürülebilmesinde temel bir etken olarak görülmektedir (Lewicki, McAllister ve Bies, 1998). Diğer yandan güven Maslow'un (1970) ihtiyaçlar hiyerarşisinde açlık, susuzluk vb. fizyolojik ihtiyaçlardan sonra gelen temel ihtiyaçlardan biridir. Okul açısından ise güvenlik, eğitim sonucunda kazandırmak istediğimiz bilişsel çıktıları çocuğun elde etmesi için karşılanması gereken temel ihtiyaçlardan biri olup okul güvenliği bir eğitim hakkı olarak belirtilmektedir (Morrison ve diğerleri, 1994).

Güvenli okul ortamı öğrencilerin kişiliklerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesi, kendilerini huzurlu hissetmeleri ve okulda öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi için gerekli ön koşullardan biridir (Çalık, Kurt ve Çalık, 2011). Bununla birlikte güvenli ortamlar işbirlikçi ve katılımcı davranışı, yaratıcılığı, keşfetmeyi ve risk almayı artırır (Morrison ve diğerleri, 1994). Güvenin bulunduğu okullarda bireyler kendilerini daha huzurlu hissederler ve enerjilerini kendilerini korumaya değil örgütsel amaçları gerçekleştirmeye yöneltirler (Tschannen-Moran, 2001). Ayrıca güvenli bir okul iklimi oluşturarak öğretmenler ve yöneticiler, öğrencilere karşı disiplin yaptırımlarını uygulamak yerine zamanlarını daha çok eğitimsel misyonu gerçekleştirmek için harcayabilirler (Caulfield, 2000). Bu açıdan okul güvenliğini sağlama yoluyla eğitim-öğretim stratejilerinin verimliliğine daha fazla zaman ayrılacağı ifade edilebilir (Kadel ve diğerleri, 1999).

Günümüzde eğitimin insan hayatındaki önemi gittikçe artmakta ve eğitimin büyük ölçüde gerçekleştirildiği okulların ne kadar güvenli ortamlar olduğu tartışılmaktadır (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Ancak okul güvenliği birçok faktörü içerisinde barındırdığından güvenli ve güvensiz okulu tanımlamak zor olabilir. Güvenli okul koridorlarında nöbet tutulan, tüm girişlerin metal dedektörlerle korunduğu ve tüm şiddet olaylarının polise bildirildiği okul mudur? Yoksa ergenlerin birbirlerine şaka olarak zarar verme davranışlarının normal görüldüğü ve bu tür olayların rapor edilmediği bir okul mu güvenlidir? Başka bir soruyla, her şeyin huzur içerisindeymiş gibi görünmesine karşın ergenler içerisinde gruplaşmaların bulunduğu ve bazı ergenlerin grup çalışmalarına kabul edilmeyip dışlandığı bir okul mu güvenlidir? (Bucher ve Manning, 2005). Bu tür soruları artırmak mümkündür. Bu gibi sorulara verilecek yanıtlarla ilişkili olarak güvenli okula dair farklı tanımlamalar yapılabilir.

Caulfield'e (2000) göre güvenli okullar şiddetin gerçekleşme olasılığının en aza indirildiği, öğretmenlerin ve yöneticilerin öğrencileri disipline etmek için daha az zaman harcayacakları ve zamanlarının çoğunu okulun öğrenme işlevini teşvik etmek için ayıracakları ortamlar olup herkesin kendisini önemli hissettiği ve öğrenmeyi keşfetmesi için önemli fırsatların sunulduğu bir okuldur. Furlong, Morrison ve Clontz'a (1996) göre güvenli bir okul suçun önlenmesi; fiziksel güvenliğin sağlanması; temizlik açısından uygun koşulların bulunduğu; ziyaretçiler için kuralların ve kapalı kampüs uygulamasının olduğu; çetelerin, duvar yazılarının ve vandalizmin belirtilerinin olmadığı; gaspın ve silahların bulunmadığı; suç, şiddet ve uyuşturucudan arınmış bir okuldur. Bucher ve Manning'e (2005) göre güvenli bir okul yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin, okuldaki diğer personelin ve ziyaretçilerin olumlu bir etkileşim içerisinde bulunduğu,

tehdit unsurlarının olmadığı, olumlu ilişkileri ve kişisel gelişimi teşvik eden bir ikliminin olduğu okuldur. Ayyıldız ve Akın'a (2016) göre güvenli okul fiziki ve sosyal açıdan eğitim-öğretime uygun, bireylerin güvenliklerini sağlayabilecek yeterli donanıma sahip, herkesin kendini güvenli ve huzurlu hissettiği, korku ve endişe duymadığı okuldur. Memduhoğlu ve Taşdan'a (2007) göre güvenli okul huzurlu bir ortamın bulunduğu, bireylerin birbirlerine üstünlük kurmayıp herkesin eşit olarak görüldüğü, okul paydaşlarının birbirlerine saygılı olduğu ve olumlu etkileşim kurduğu okuldur. Bir başka tanıma göre ise güvenli bir okul tehdit, korku ve şiddetin olmadığı huzurlu bir ortamda eğitim işinin yürütülebileceği bir yerdir (NSSC, 2003, akt. Bucher ve Manning, 2005). Bu tanımlardan yola çıkılarak okul güvenliğinin pek çok faktöre bağlı olduğu söylenebilir.

Okul güvenliğini sağlamak için yapılması gerekenlerden biri okul güvenliğini etkileyen faktörleri belirlemektir. Araştırmacıların çoğu okul güvenliğini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilecek faktörleri bireyden, aileden, toplumdan, akranlardan ve okuldan kaynaklanan faktörler olarak gruplandırmışlardır (Özer ve Dönmez, 2007). Örneğin Erol (2009) okullarda güvenlik sorunlarının psikolojik, sosyolojik ve okulun bulunduğu çevredeki toplumsal olaylardan kaynaklanabileceği gibi yangın, deprem, doğal afetler gibi olaylarla ilgili olarak okul binalarının yetersizliğinden ve okulun fiziksel yapısından da kaynaklanabileceğini belirtmekte olup okul güvenlik sorununa neden olan etkenleri fizikî, sağlık ve temizlik, okul içindeki uygulama ve davranışlar, yasal uygulama ve kurallar ile çevre açısından incelemiştir. Töremen, Çankaya ve Avanoğlu'na (2008) göre okullar sosyal bir örgüt olmalarından dolayı okul güvenliğini etkileyen etmenler bireyden, okuldan, aileden ve toplumsal kültürden kaynaklanabilir. Morrison ve diğerlerine (1994) göre güvenli okulun boyutları öğrenci ve personel karakteristikleri, okulun fiziksel çevresi, okulun sosyal çevresi ve okulun kültürüdür. Bu bağlamda eğitimcilerin kontrolü dışında olan pek çok risk faktörünün okul güvenliğini etkilediği ifade edilebilir. Ancak bazı risk faktörleri okul dışında olmasına karşın okullar bunların etkilerini azaltabilir ya da bunları şiddetlendirmekten kaçınabilir. Diğer yandan okullar koruyucu önlemler aracılığıyla öğrencilerin tehlikeli seçimler yapmalarına yol açan risk faktörleriyle başa çıkabilmelerini sağlayabilir ve öğrencilere enerjilerini başarılarını arttırmaya yönlendirmeleri için gerekli fırsatları sunabilirler (Pollack ve Sundermann, 2001).

Genel bir anlamla okul güvenliği; öğrencilerin ve okul personelinin okul içindeki veya dışındaki etkenlerden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı korunmaları ve olası bir deprem, yangın, silahlı saldırı gibi olağanüstü durumlarda en üst düzeyde can güvenliklerinin sağlanması (Özer, 2006) olarak tanımlansa da okul güvenliği açısından öncelikli olarak korunmaya muhtaç olanlar öğrencilerdir (Dönmez, 2001). Bu bağlamda eğitimciler eğitim-öğretim görevine ek olarak öğrencilere eğitimsel, fiziksel ve zihinsel açıdan güvenlik sağlamalıdır (Oosthuizen, Botha, Bray, Marais, Maritz, Van der Westhuizen & Van Schalkwyk, 1994, akt. Netshitamame ve Van Vollenhoven, 2002). Güvenli okulların oluşturulmasında öğrencilerin güvenliğini sağlamak oldukça önemli olup öğrencilerin güvenliğini sağlamanın üç ana nedeni bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, insancıl nedenler olup yaşamın her insan için temel bir hak olması; yaralanma gibi kişisel bir problemin hem bireyin yaşantısını hem de onun bakımıyla ilgilenmek zorunda olan yakınlarının da yaşamlarını olumsuz etkilemesidir. İkincisi, ekonomik nedenler olup yaşanan kazaların eğitime ara verme durumunu ortaya çıkarması, hatta bazı durumlarda öğrencinin bütün bir yıl eğitim görmemesine neden olması ve dolayısıyla parasal kayıplara yol açmasıdır. Üçüncüsü ise yasal yükümlülükler olup yasal zorunlulukların ulusal ve uluslar arası yasalardan kaynaklanabileceğidir (Stock, 1991, akt. Memduhoğlu ve Taşdan, 2007).

Bazı okullar henüz öğrenme ortamını tehdit eden bir sorun yaşamamış olabilir, ancak risk her zaman var olduğundan (Buckner ve Flanary, 1996) okul güvenliğini sağlamak öğretmenlerin, yöneticilerin ve okul topluluğunun sürekli olarak karşı karşıya kaldığı önemli bir sorun olmaya devam etmektedir (Noonan, 2004). Başka bir ifadeyle okullar, çocuklar ve gençler için en güvenli yerlerden biri olarak görülse de okuldaki şiddeti öngörmek ve önlemek bugün okul yetkilileri için

ciddi bir endişe kaynağı olmaya devam etmektedir (Jimerson, Brock ve Cowan, 2005). Diğer yandan velilerin okula yönelik ilgilerinin gittikçe artması, okul personelinin davranışlarının daha çok kontrol edilmesine neden olmakta ve okul yöneticilerini okul güvenliği için gerekli tedbirleri almaları konusunda zorlamaktadır (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Ayrıca okullarında şiddet yaşayan okul liderleri, bir medya saldırısına, ebeveynlerin ve toplum liderlerinin incelemelerine maruz kalmakta ve bu tür olayları önlemek için neler yaptıkları sorulmaktadır (Buckner ve Flanary, 1996). Bu anlamda, okulda öğrencilerin güvenliğinin sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınarak olası riskli durumların ve tehlikelerin anında saptanarak müdahale edilmesi okul yönetiminin sorumluluğundadır (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). O halde öğrencilerin tüm tehlikelerden korunarak can güvenliklerinin sağlanması okul yöneticilerinin en önemli görevlerinden biridir (Dönmez, 2001).

Günümüzde yaşanan okul güvenliği sorunları geçmişe oranla değişiklik göstermektedir. Örneğin okullarda geçmişte yaşanan disiplin sorunları koridorlarda koşmak, yüksek sesle konuşmak, sakız çiğnemek gibi davranışlar iken; günümüzde fiziksel ve sözlü şiddet, kabalık, hırsızlık, cinayet, uyuşturucu kullanımını ve saldırganlığı da kapsamaktadır (Johnson ve Johnson, 1995). Okulda yaşanan bu güvenlik sorunları okulun yer aldığı çevreye, topluma, okulun büyüklüğüne ve okul paydaşlarının özelliklerine göre farklı şekillerde yaşanabilmekte (Özer, 2006); okullarda bu tür olaylar arttıkça okulların güvenliği için de baskılar artmakta (Johnson ve Johnson, 1995); okuldaki suç ve şiddet konusundaki endişeler okul güvenliğini artırma amacına yönelik olarak farklı arayışlara yol açmaktadır (Phaneuf, 2006).

Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere ülkemizde de okul güvenliği bir sorun olarak görülmekte ve ekonomi, sosyal, kültür gibi farklı alanlardaki nedenlerle gittikçe daha ciddi bir hal almaktadır (Dönmez, 2001). Bu açıdan dünyanın çok farklı yerlerinde okulların daha güvenli yerler olabilmesi için pek çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Ülkemizde ise, okul güvenliğine ilişkin olarak yapılan çalışmalarda son dönemlerde niceliksel bir artış olduğu görülse de okul güvenliğine yönelik bilimsel temellere dayanan çalışmaların artması gerekli görülmektedir (Işık, 2004). Bu çalışmalar yapılırken göz önünde bulundurulması gereken noktalardan biri de güvenli, etkili ve denetimli okulların bir raslantı olmadığı, güvenli okul kültürleri oluşturmak ve korumak için önemli çaba gösterilen ortamlar olduğu (Sugai, Sprague, Horner ve Walker, 2000) ve okul güvenliği sorunlarına yönelik çeşitli stratejilerin uygulandığıdır. Ancak her okulun karşı karşıya kaldığı sorunlar farklı olacağından (Buckner ve Flanary, 1996) kaliteli bir eğitimin ön koşullarından biri olan okul güvenliğinin oluşturulmasında her bir okulun koşullarına uygun şekilde alabileceği farklı tedbirler bulunmaktadır (Dönmez, 2001).

Araştırmanın Amacı

Okul müdürleri okul güvenliğini sağlamak için farklı stratejiler uygulayabilecekleri gibi benzer sorunlara yönelik benzer stratejileri de uygulayarak etkili sonuçlar alabilirler. Bu durumda okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlama stratejilerinin araştırılması diğer okul müdürleri için örnek stratejiler oluşturması açısından önemli görülmektedir. Bununla birlikte araştırma sonuçlarından hareketle okul müdürlerinin stratejilerinin değerlendirilmesi ve çeşitli önerilerin sunulması ile alanyazına katkı sağlanacaktır. Bu doğrultuda araştırmada okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik kullandıkları stratejileri belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul müdürlerinin öğrenciler arasında oluşabilecek güvenlik tehditlerine yönelik stratejileri nelerdir?
2. Okul müdürlerinin okulun fiziki koşullarından kaynaklanabilecek güvenlik tehditlerine yönelik stratejileri nelerdir?

3. Okul müdürlerinin okul dışından gelebilecek güvenlik tehditlere yönelik stratejileri nelerdir?

4. Okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik önerileri nelerdir?

Yöntem

Okulların güvenliğini sağlama konusunda en önemli görevi üstlenmesi gereken öncelikli kişiler okul müdürleridir. Okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamak için farklı stratejiler uyguladıkları bilinmekle birlikte bu stratejilere ilişkin derinlemesine bir anlayış oluşturulması okulların daha da güvenli olmasına katkı sağlayabileceğinden önemli görülmüştür. Bu doğrultuda araştırmada olgubilim deseni kullanılmıştır. Çünkü olgubilim deseni farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde amaç, küçük bir örneklem oluşturup bu örneklem içerisinde çalışılan duruma ilişkin bireylerin çeşitliliğini arttırmaktır. Bunu yapmanın amacı genelleme yapmak olmayıp, farklı özellikteki bireylerin çalışılan duruma ilişkin algıları arasında benzerliklerin olup olmadığını belirlemek ve çalışılan duruma ilişkin farklı boyutları ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Okul güvenliğine ilişkin sorunların ve stratejilerin farklı özelliklere sahip olan okullara özgü olabileceğinden hareketle araştırmada farklı düzeylerde öğretim yapan okulların müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik kullandıkları ortak ve farklı stratejileri belirlemek amacıyla maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Adıyaman ili merkez ilçe okullarında görev yapan 15 okul müdüründen oluşmaktadır. Katılımcılara ilişkin kişisel bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan okul müdürleri ile ilgili kişisel bilgiler

Müdür No	Cinsiyet	Mesleki Kıdem	Yöneticilik Kıdemi	Branş	Okul Türü
M1	Erkek	20 yıl ve üzeri	6-10 yıl	Sınıf Öğretmenliği	İlkokul
M2	Erkek	11-20 yıl	1-5 yıl	Türkçe	Ortaokul
M3	Erkek	20 yıl ve üzeri	6-10 yıl	Sınıf Öğretmenliği	İlkokul
M4	Erkek	20 yıl ve üzeri	16-20 yıl	Sınıf Öğretmenliği	İlkokul
M5	Erkek	20 yıl ve üzeri	11-15 yıl	Coğrafya	Lise
M6	Erkek	20 yıl ve üzeri	11-15 yıl	Edebiyat	Lise
M7	Erkek	11-20 yıl	11-15 yıl	Müzik	Lise
M8	Erkek	20 yıl ve üzeri	11-15 yıl	Biyoloji	Lise
M9	Erkek	20 yıl ve üzeri	21 yıl ve üzeri	Rehberlik	Lise
M10	Erkek	20 yıl ve üzeri	1-5 yıl	Türkçe	Ortaokul
M11	Erkek	20 yıl ve üzeri	16-20 yıl	Türkçe	Ortaokul
M12	Erkek	20 yıl ve üzeri	16-20 yıl	Sosyal Bilgiler	Ortaokul
M13	Erkek	11-20 yıl	11-15 yıl	Sosyal Bilgiler	Ortaokul
M14	Erkek	1-10 yıl	6-10 yıl	Sınıf Öğretmenliği	İlkokul
M15	Erkek	11-20 yıl	1-5 yıl	Sınıf Öğretmenliği	İlkokul

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu hazırlanmadan önce okul güvenliği konusuna ilişkin alanyazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması sonucunda iki bölümden oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun birinci bölümünde okul müdürlerine ilişkin kişisel bilgilere (cinsiyet, mesleki kıdem, yöneticilik kıdemi, branş ve görev yapılan okul türü) yer verilmiştir. Görüşme formunun ikinci bölümünde ise

okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlama stratejilerini belirlemeye yönelik 4 soru ve bu sorulara ilişkin 12 sonda soru yer almıştır. Görüşme formunun okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlama stratejilerini belirleme amacına uygunluğunu değerlendirmek amacıyla 1 uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü sonucunda görüşme formunun ikinci bölümüne 1 soru eklenmiştir. Oluşturulan görüşme formu aracılığıyla 2 okul müdürü ile pilot görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda görüşme formundaki soruların açıklığına ve anlaşılabilirliğine ilişkin herhangi bir sorunun olmadığı belirlenmiştir. Görüşme formunda aşağıdaki sorular yer almıştır:

1. Okulda öğrenciler arasında oluşabilecek güvenlik sorunlarını önlemek amacıyla neler yapıyorsunuz?

Sonda sorular:

- a. Öğrenciler arasındaki zorbalığı önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
 - b. Okulda hırsızlık olaylarını önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
 - c. Okulda vandalizmi önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
 - d. Öğrenciler arasında alkol, sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığını önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
 - e. Okulda çete faaliyetlerini önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
 - f. Okulda silah, bıçak, jilet gibi aletlerin getirilmesini önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
2. Öğrencilerin güvenliğini sağlamak amacıyla okulun fiziki koşullarında ne tür düzenlemeler yapıyorsunuz?

Sonda sorular:

- a. Okulda sağlık ve temizlik koşullarından kaynaklanabilecek güvenlik sorunlarını önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
 - b. Okulun diğer fiziki koşullarından (merdivenler, sıralar, okul bahçesi vb.) kaynaklanabilecek güvenlik sorunlarını önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
 - c. Doğal afet ve yangın durumunda meydana gelebilecek can ve mal kayıplarını önlemek amacıyla ne tür uygulamalar yapıyorsunuz?
3. Öğrencilerin güvenliğini sağlamak amacıyla okul dışından kaynaklanabilecek güvenlik sorunlarına yönelik ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?

Sonda sorular:

- a. Okulun bulunduğu çevreden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
 - b. Yabancı kişilerin okula giriş-çıkışlarında okulun güvenliğini sağlamak amacıyla ne tür uygulamalar yapıyorsunuz?
 - c. Okul servislerinden kaynaklanabilecek güvenlik sorunlarını önlemek amacıyla ne tür uygulamalarınız bulunmaktadır?
4. Sizce okullarda güvenliği sağlamak için neler yapılmalıdır?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda 2016-2017 eğitim-öğretim yılında okul müdürleri ile yüz yüze görüşme yapılarak ve görüşme formu üzerine not alınarak toplanmış olup yapılan görüşmeler yaklaşık olarak 50 dakika sürmüştür. Görüşme sonunda her bir katılımcı müdüre görüşme formu üzerine alınan notlar okunarak ifadelerin uygun şekilde anlaşılıp anlaşılmadığı teyit edilmiştir.

Elde edilen verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi kullanılmış olup veriler analiz edilmeden önce her bir görüşme formu M1, M2, M3,... şeklinde kodlanmıştır. Daha sonra her iki araştırmacı tarafından ayrı olarak görüşme formundaki ifadeler incelenerek ifadelerin özüne bağlı şekilde kodlamalar yapılmıştır. Birbirine benzer kodlar bir araya getirilerek ve kodların içerikleri göz önünde bulundurularak temalar oluşturulmuştur. Her bir tema ve kod için ifade sıklığına ilişkin frekanslar hesaplanmıştır. Katılımcı müdürlerin bireysel olarak dile getirdikleri ifadelere yer verilmiştir. İki araştırmacı tarafından oluşturulan kodlar ve temalar karşılaştırılarak uyum yüzdesi %93 olarak bulunmuştur. Farklılık gösteren tema ve kodlara ilişkin olarak okul müdürlerinin görüşme formundaki sorulara vermiş oldukları yanıtlar tekrar incelenerek ortak bir görüşe varılmıştır. Araştırmada görüşme formunun oluşturulması aşamasında uzman görüşünün alınması, 2 okul müdürüyle ön görüşme yapılması, görüşme formuna alınan notların doğru anlaşılabilirliği ve anlaşılmadığına ilişkin olarak katılımcı müdürlerin teyidinin alınması, katılımcı müdürlerin bireysel olarak dile getirdiği ifadelerden bazılarının yer verilmesi, veri analizinin iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılması ve bunun sonucunda önemli derecede uyum sağlanmış olması ile araştırmacının geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Katılımcı müdürlerden bazıları okullarında araştırma konusuna ilişkin herhangi bir sorun yaşanmadığını ifade ederek herhangi bir strateji uygulama zorunluluğu hissetmediklerini belirtmiştir. Örneğin M3 okulunun ilköğretim olması nedeniyle okulda herhangi bir çete faaliyetinin olmadığını ve okula silah, bıçak, jilet gibi aletleri getiren öğrencilerin bulunmadığını belirterek bu konuya yönelik herhangi bir strateji uygulama gereksinimi hissetmediğini belirtmiştir.

Bulgular

Okul Müdürlerinin Öğrenciler Arasında Oluşabilecek Güvenlik Tehditlerine Yönelik Stratejileri

Okul müdürlerinin öğrenciler arasında oluşabilecek güvenlik tehditlerine yönelik kullandıkları stratejilere ilişkin bulgular Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Okul müdürlerinin öğrenciler arasında oluşabilecek güvenlik tehditlerine yönelik kullandıkları stratejiler

Öğrenciler Arası Güvenlik Tehditlerine Yönelik Stratejiler	f
Rehberlik ve bilinçlendirme	15
Slayt, video, seminer vb. etkinliklerle öğrencileri ve/veya velileri bilinçlendirme	14
Rehberlik servisine yönlendirme	9
Hoşgörü telkinleri (derslerde ve törenlerde)	6
Empati becerisi geliştirme	4
Okul müdürünün öğrenciyle bireysel görüşmesi	3
Vandalizm için okulu sahiplenme algısı oluşturma	2
Panolarla örnek davranış görselleri asma	1
Okul, sınıf ve arkadaş gruplarıyla öğrencinin otokontrol gelişimini sağlama	1
Öğrenciyi sportif etkinliklere yönlendirme	1
Disiplin ve kontrol	13
Kamera sisteminin kullanılması	11
Disiplin yönetmeliğinin uygulanması	7
Vandalizm suçunda zararı veliye ödettirme	6
Alkol, sigara, uyuşturucu madde, silah, bıçak, jilet vb. için üst arama	6
Okul müdürünün koridor, okul bahçesi vb. alanlarda gezinmesi	3
Çete gibi durumlarda öğrencilerin sınıflarını ayırma	3
Öğrenciyi takip ederek kontrol etme	2
Vandalizm suçunu işleyen öğrencinin oyun oynama zamanını kısıma	2
Alkol, sigara ve uyuşturucu madde için okul çevresi kontrolü	2
Nöbetçi öğretmen düzenlemesi	2
Alkol, sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığı olan öğrencilerin önceden tespiti	1

Vandalizm suçunu işleyen öğrenciyi etkinliklere katmama	1
İşbirliği ve iletişim	11
Veliyle işbirliği	7
Öğrencilerle İşbirliği	5
Emniyetle işbirliği	4
Öğretmenlerle işbirliği	4
Koruyucu uygulamalar	3
Hırsızlık yapan öğrencilerin ihtiyaçlarını gidererek bu davranışın giderilmesi	2
Hırsızlık olayını gizli tutarak öğrencinin zarar görmesini engelleme	1
Hırsızlık olayı deşifre olursa öğrencinin sınıfını veya okulunu değiştirme	1

Tablo 2’ye göre okul müdürlerinin öğrenciler arasında oluşabilecek güvenlik tehditlerine yönelik kullandıkları stratejiler “Rehberlik ve bilinçlendirme, Disiplin ve kontrol, İşbirliği ve iletişim, Koruyucu uygulamalar” olarak 4 tema altında toplanmakta ve en fazla vurgulanan temanın “Rehberlik ve bilinçlendirme”, en az vurgulanan temanın ise “Koruyucu uygulamalar” olduğu görülmektedir.

Rehberlik ve bilinçlendirme teması altında okul müdürlerinin slayt, video, seminer vb. etkinliklerle öğrencileri ve/veya velileri bilinçlendirme çalışmaları yaptıkları; sorun çıkaran öğrencileri rehberlik servisine yönlendirdikleri; öğrencilere derslerde ve törenlerde hoşgörü telkinleri yaptıkları; öğrencilerin empati becerilerini geliştirmeye çalıştıkları; okul müdürü olarak öğrenciyle bireysel görüştükleri; okulda vandalizmin en az seviyeye indirgenmesi veya yok edilmesi için öğrencilerde okulu sahiplenme algısı oluşturmaya çalıştıkları; panolara örnek öğrenci davranışlarına ait görseller astıkları; okul, sınıf ve arkadaş gruplarıyla öğrencilerin otokontrol gelişimini sağlamaya çalıştıkları ve çete faaliyeti gibi sorunlu davranış gösteren öğrencileri sportif etkinliklere yönlendirdikleri belirlenmiştir.

Disiplin ve kontrol teması altında okul müdürlerinin kamera sistemini kullandıkları; gerektiğinde disiplin yönetmeliği doğrultusunda ilgili cezaları uyguladıkları; mevzuat doğrultusunda vandalizmin zararını veliye ödettirdikleri; alkol, sigara, uyuşturucu madde, silah, bıçak, jilet vb. için sınıflarda öğrencilerin üstlerini aradıkları; okul müdürü olarak koridor, okul bahçesi vb. alanlarda gezindikleri; çete gibi durumlarda veya gruplaşma hissedildiği zamanlarda bu öğrencilerin sınıflarını ayırdıkları; öğrenciyi takip ederek yanlış davranışının düzelip düzelmediğini kontrol ettikleri; vandal davranışlar sergileyen öğrencinin oyun oynama zamanını kısıtladıkları ve bunlara okulun etkinliklerine katılmama cezası verdikleri; alkol, sigara ve uyuşturucu maddelerin okul çevresinde satılıp satılmadığına ilişkin olarak okul çevresini kontrol ettikleri; sorunlu davranışları engellemek için nöbetçi öğretmenlerin görev yerlerini buna göre düzenledikleri; alkol, sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığı olan öğrencileri önceden tespit etmeye çalıştıkları belirlenmiştir.

İşbirliği ve iletişim teması altında okul müdürlerinin velilerle, öğrencilerle, emniyetle ve öğretmenlerle işbirliği içerisinde oldukları ve sürekli iletişim kurdukları belirlenmiştir. Koruyucu uygulamalar teması altında ise okul müdürlerinin hırsızlık yapan öğrencilerin bu davranışlarını yok etmek amacıyla bu öğrencilerin ihtiyaçlarını gidererek bu davranışına yönelmesini önlemeye çalıştıkları, hırsızlık olayını gizli tutarak öğrencinin zarar görmesini engellemeye çalıştıkları ancak olayın deşifre olması durumunda öğrencinin sınıfını veya okulunu değiştirme yoluna başvurdukları belirlenmiştir.

Okul müdürlerinden M2 öğrenciler arasındaki zorbalığı önlemek amacıyla yaptığı uygulamaları “Rehberlik servisine yönlendiriyoruz, Rehberlik servisi tutanak tutuyor. Velisini çağırıyoruz. Veliye gereken konuyu açıklayıp öğrencilerle ilgili yapılması gereken yaptırımları hatırlatıyoruz. Aylık disiplin kurulu toplanır. Tutanakları değerlendirir. Disiplin cezası gerekiyorsa uygulanır.”; M13 okulda hırsızlık olaylarını engellemek amacıyla yaptığı uygulamaları “Kendisine ait olmayan bir malı almanın yanlış olduğunu belirtiyorum. Öğrenciyi rehberlik servisine

yönlendiriyorum, aile ile iletişim kuruyoruz ve bu tür olayları gizli tutuyoruz. Bu olay deşifre olduğunda sınıf değişikliği hatta okul değişikliği öneriyoruz. Ayrıca okuldaki kamera sistemlerinin de caydırıcılığı oluyor.”; M11 okulda vandalizmi önlemek amacıyla yaptığı uygulamaları “Ortaokul öğrencileri kırıp-dökmeye çok meyilliler. Onlar için her şey oyun demektir. Bu tür davranışı olan öğrencilerin oyun oynamalarını kısma yolunu deniyorum.”; M10 okulda çete faaliyetlerini önlemek amacıyla yaptığı uygulamaları “Çete faaliyetlerine eğilimli olan öğrencilerin sınıfını ayırıştırıyoruz. Riskli öğrenciler rehberlik servisi aracılığıyla belirleniyor ve öğrencilerle görüşmeler yapılıyor.”; M12 okula silah, bıçak, jilet gibi aletlerin getirilmesini önlemek amacıyla yaptığı uygulamaları “Belirli aralıklarda aramalar yapıyoruz ve tespit edilen öğrencilerin durumları ailelerle görüşülüyor ve sorun çözülmeye çalışılıyor.” şeklinde belirtmiştir.

Okul Müdürlerinin Okulun Fiziki Koşullarından Kaynaklanabilecek Güvenlik Tehditlerine Yönelik Stratejileri

Okul müdürlerinin okulun fiziki koşullarından kaynaklanabilecek güvenlik tehditlerine yönelik stratejilerine ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Okul müdürlerinin okulun fiziki koşullarından kaynaklanabilecek güvenlik tehditlerine yönelik stratejileri

Okulun Fiziki Koşullarından Kaynaklanabilecek Güvenlik Tehditlerine Yönelik Stratejiler	f
Fiziki düzenlemeler	15
Yangın malzemelerinin kontrolü ve bakımı	10
Merdivenlere kaymayı önleyici maddeler yerleştirme (basamak profilleri ve kaydırmaz bant)	9
Zararların tespiti ve tamiri	6
Nöbetçi öğretmen ve/veya idareci	6
Merdivenlere korkuluk takmak	3
Merdiven boşluklarına file	3
Yangın merdivenlerini açık bırakma	3
Alarm sistemi	2
Eşyaların sabitlenmesi	2
Önemli evrakları dışarıya çıkarabilecek bir bölümde bulundurma	1
Koridorlarda camların önüne korkuluk	1
Mermer köşelerini aldırma	1
Trabzanlara tahta çakılması	1
Sıraların oturma şeklini değiştirme	1
Fiziksel koşulları düzenleme	1
Mevzuat	14
Deprem ve yangın tatbikatı	14
Sivil savunma kulübünün aktifliği	3
Acil eylem planı	1
Rehberlik ve bilinçlendirme	11
Slayt, video, seminer vb. etkinliklerle öğrencileri ve/veya personeli bilinçlendirme	7
Uyarıcı levhalar asma	2
Sınıf öğretmenleri ile bilgilendirme	1
Panolarla ilgili görselleri asma	1
Sınıflara broşür dağıtma	1
Hijyen	10
Okulun temizliğine ve temizlik maddelerine dikkat etme	10
Temiz sınıf uygulaması	1
Sağlık	7
Gıda kontrolü ve/veya çalışan denetimi	6
Sağlık kontrolleri	2
Okul hemşiresi	1
Çocuk yaralandığında veli ile birlikte doktora götürme	1

Tablo 3'te görüleceği üzere okul müdürlerinin okulun fiziki koşullarından kaynaklanabilecek güvenlik tehditlerine yönelik stratejileri “Fiziki düzenlemeler, Mevzuat, Rehberlik ve Bilinçlendirme, Hijyen, Sağlık” olarak 5 tema altında toplanmış olup en sık vurgulanan temanın “Fiziki düzenlemeler” en az vurgulanan temanın ise “Sağlık” olduğu belirlenmiştir.

Fiziki düzenlemeler teması altında okul müdürlerinin uygulamaları, yangın malzemelerinin kontrolünü ve bakımını yaptırmak; merdivenlere kaymayı önleyici maddeler yerleştirmek (basamak profilleri ve kaydırmaz bant); zararları tespit etme ve tamirini yaptırmak; nöbetçi öğretmen ve/veya idareci tarafından aracılığıyla okulun çeşitli alanlarında gözlem yaparak fiziki koşulların uygunluğunu incelemelerini sağlamak; merdivenlere korkuluk taktırmak; merdiven boşluklarına file yaptırmak; yangın merdivenlerini açık tutmak; alarm sisteminin aktif olmasını sağlamak; eşyaları sabitleştirmek; önemli evrakları dışarıya çıkarabilecek bir bölümde bulundurmak; koridorlarda camların önüne korkuluk taktırmak; mermer köşelerini aldirtmak; trabzanlara tahta çaktırmak; sıraların oturma şeklini değiştirtmek ve fiziksel koşulları düzenlemek olarak belirlenmiştir.

Mevzuat teması altında okul müdürlerinin mevzuat gereği deprem ve yangın tatbikatını yaptıkları, sivil savunma kulübünü aktif tuttıkları ve acil eylem planı hazırladıkları belirlenmiştir. Rehberlik ve bilinçlendirme teması altında okul müdürlerinin slayt, video, seminer vb. etkinliklerle öğrencileri ve/veya personelleri bilinçlendirme çalışmaları yaptıkları; çeşitli uyarıcı levhalar astırdıkları; sınıf öğretmenleri ile öğrencilere bilgilendirme yaptıkları; panolara ilgili görselleri astırdıkları ve sınıflara ilgili konuya ilişkin broşür dağıtımını yaptıkları belirlenmiştir. Hijyen temasında okul müdürlerinin okulun temizliğine ve temizlik maddelerine dikkat ettikleri, temiz sınıf uygulaması yaptıkları belirlenirken; sağlık teması altında gıda kontrolünü ve/veya çalışan denetimini yaptıkları, sağlık kontrolü uygulamalarını gerçekleştirdikleri, okulda hemşire bulduklarını, öğrenci yaralandığında veli ile birlikte doktora götürdükleri belirlenmiştir.

Okul müdürlerinden M3 okulda sağlık ve temizlik koşullarından kaynaklanabilecek güvenlik sorunlarını önlemek amacıyla yaptığı uygulamaları “Okulun rutin temizliği yapılıyor, kendi çabalarımızla (okul-aile birliği) ve Milli Eğitim aracılığıyla temizlik malzemeleri alınıyor. Dış muayenesi, genel sağlık muayenesi ve obezite için kilo ve boy ölçümü çalışmaları yapılıyor. Ayrıca kantin denetleniyor.”; M14 okulun diğer fiziki koşullarından (merdivenler, sıralar, okul bahçesi vb.) kaynaklanabilecek güvenlik sorunlarını önlemek amacıyla yaptığı uygulamaları “Merdivenlere kaymaz bant yapıştırdık, merdiven kenarlarına korkuluk yaptık. Nöbetçi öğretmen aracılığıyla günlük kontroller yapılıyor ve aksaklıklar gideriliyor. Öğretmen gözetiminde sıkışıklığı önlemek amacıyla okula öğrencilerin girişleri-çıkışları yapılıyor.”; M7 doğal afet ve yangın gibi durumlarda meydana gelebilecek can ve mal kayıplarını önlemek amacıyla yaptığı uygulamaları “Sivil savunma çalışmaları yapılıyor. Tatbikatlar yapılıyor. Personel ve öğrenci eğitimlerine yönelik çalışmalar yapılıyor.” şeklinde belirtmiştir.

Okul Müdürlerinin Okul Dışından Gelebilecek Güvenlik Tehditlerine Yönelik Stratejileri

Okul müdürlerinin okul dışından gelebilecek güvenlik tehditlerine yönelik stratejilerine ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Okul müdürlerinin okul dışından gelebilecek güvenlik tehditlerine yönelik stratejileri

Okul Dışından Gelebilecek Güvenlik Tehditlere Yönelik Stratejiler	f
Kontrol	15
Servis denetimi	9
Güvenlik görevlisi	6
Nöbetçi öğretmenin kontrolü	6
Ziyaretçi defteri	6
Nöbetçi öğrenci	6
Güvenlik kamerası	4
Hizmetlilerin kapıda beklemesi	4
Nöbetçi idareci	3
Servis için belirli firmalarla anlaşma	2
Ziyaretçi kartı	1
Evcil izin kartı ile dışarı çıkma	1
Dış kapıyı kilitleme	1
Hizmetlileri ve kantin görevlisini uyarma	1
İşbirliği ve dönüt	11
Mahalle sakinleri ile işbirliği	8
Emniyet ile işbirliği	7
Öğrencilerle işbirliği	1
Veli ile işbirliği	1
Memnuniyet anketi	1
Şoförlerle iletişim ve toplantı	8
Şoförlerle düzenli iletişim	4
Şoförleri bilgilendirme toplantıları	4
Fiziki düzenlemeler	3
İhate duvarına tel çekme	2
Elektrik tehlikesine karşı ağaçları kestirme ve telleri plastik kablo ile değiştirme	1
Servislerin okul bahçesine girmesini engelleme	1

Tablo 4'te görüleceği üzere okul müdürlerinin okul dışından gelebilecek güvenlik tehditlere yönelik stratejileri “Kontrol, İşbirliği ve dönüt, Şoförlerle iletişim ve toplantı, Fiziki düzenlemeler” olarak 4 tema altında toplanmış olup en sık vurgulanan temanın “Kontrol” en az vurgulanan temanın ise “Fiziki düzenlemeler” olduğu belirlenmiştir.

Kontrol teması altında okul müdürlerinin servis denetimini yaptıkları, servislerde kontrolü sağlamak için belirli servis firmalarıyla anlaştıkları; güvenlik görevlisi, nöbetçi öğretmen, nöbetçi öğrenci, nöbetçi idareci, hizmetliler ve güvenlik kamerası ile okula gelen kişilerin kontrolünü sağladıkları, okula gelen kişiler için ziyaretçi defteri tutarak bunları kayıt altına aldıkları ve ziyaretçi kartı uygulaması yaptıkları, öğrencilerin dışarı çıkışı için velileri tarafından izin verildiğini gösteren evcil izin kartı uygulamasını gerçekleştirdikleri, giriş-çıkış kontrolü için dış kapıyı kilitledikleri ve kantin görevlisi de dâhil tüm hizmetlileri okula gelen kişileri kontrol için uyardıkları belirlenmiştir.

İşbirliği ve dönüt teması altında okul müdürlerinin mahalle sakinleri, emniyet, öğrenci ve veli ile işbirliği içerisinde oldukları, okul servisi için memnuniyet anketi ile geri bildirim sağladıkları; şoförlerle iletişim ve toplantı teması altında şoförlerle düzenli iletişim kurdukları ve bunlara bilgilendirme toplantıları yaptıkları; fiziki düzenlemeler teması altında ihate duvarına tel çektikleri, elektrik tehlikesine karşı ağaçları kestirdikleri ve telleri plastik kablo ile değiştirdikleri, servislerin okul bahçesine girmesini engelledikleri belirlenmiştir.

Okul müdürlerinden M10 okulun bulunduğu çevreden kaynaklanabilecek tehlikelere yönelik yaptığı uygulamaları “Okul polisi ile koordineli olarak çalışıyoruz. Mahalle sakinleri ile iletişime geçiyor. Mahallede sıkıntı çıkaracak kişilerle ve aileleri ile iletişim kuruyor.”; M8 yabancı

kişilerin okula giriş-çıkışlarında okulun güvenliğini sağlamak amacıyla yaptığı uygulamaları “*Özel güvenlikçi çalıştırılıyor. Ziyaretçi defteri tutuluyor ve ziyaretçi kartı uygulaması var.*”; M13 okul servislerinden kaynaklanabilecek güvenlik sorunlarını önlemek amacıyla yaptığı uygulamaları “*Nöbetçi öğretmenlerin denetiminde öğrencileri servise bindirip indiriyoruz. Belirli servis firmalarıyla anlaşılıyor ki kontrollerini yapalım. Rutin olarak servis denetimleri yapılıyor ve şoförlerle düzenli şekilde iletişim kuruyoruz.*” şeklinde belirtmiştir.

Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğini Sağlamaya Yönelik Önerileri

Okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik önerilerine ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik önerileri

Okul Güvenliğini Sağlamaya Yönelik Öneriler	f
Malzeme ve personel eksikliğinin giderilmesi	11
Güvenlik görevlisi	11
Temizlik işçilerinin bayan ve deneyimli olması	1
Gece bekçisi	1
Milli eğitimin temizlik malzemelerini karşılaması	1
Hizmetli ihtiyacının karşılanması	1
İşbirliği	8
Emniyet ile işbirliği	7
Zabıtalarla işbirliği	1
Veli ile işbirliği	1
Fiziki düzenlemeler	8
Okul dışına banket, kasis ve bariyer konularak trafiğin yavaşlatılması	3
Kamera sistemlerinin geliştirilmesi ve aktif kullanımı	3
Bahçe zeminine kauçuk kaplama	2
X-ray cihazı	2
Otomatik kapı	1
Güvenlik kulübesi	1
Bina yüksekliğinin zemin+2 kat olması	1
Okulun yerleşim yeri dışına taşınması	1
Bilinçlendirme	4
Veli bilinçlendirme	2
Öğrenci bilinçlendirme	2
Toplumun bilinçlendirilmesi	1
Disiplin ve kontrol	2
Okula gelen kişilerin kimlik kontrolünün yapılması	1
Olumsuz davranış sergileyen öğrencilere sınıfta kalma, okula velisiyle gelip-gitme gibi cezaların verilmesi	1

Tablo 5’te görüleceği üzere okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik önerileri “Malzeme ve personel eksikliğinin giderilmesi, İşbirliği, Fiziki düzenlemeler, Bilinçlendirme, Disiplin ve kontrol” olarak 5 tema altında toplanmış olup en fazla vurgulanan temanın “Malzeme ve personel eksikliğinin giderilmesi” en az vurgulanan temanın ise “Disiplin ve kontrol” olduğu belirlenmiştir.

Malzeme ve personel eksikliğinin giderilmesi teması altında okul müdürlerinin okullara güvenlik görevlisi verilmesini, temizlik işçilerinin bayan ve deneyimli olmasını, okullara gece bekçisi görevlendirilmesini, Milli Eğitim tarafından temizlik malzemelerinin temin edilmesini ve okulların hizmetli ihtiyacının giderilmesini önerdikleri belirlenmiştir.

İşbirliği teması altında okul müdürleri okul çevresi ve servislerin kontrolü için emniyet, okula gelen seyyar satıcılar için zabıta ve velilerle işbirliği yapılması gerektiğini; Bilinçlendirme teması altında veli, öğrenci ve toplumun bilinçlendirilmesini; disiplin ve kontrol teması altında okula gelen kişilerin kimlik kontrolünün yapılmasını, olumsuz davranış sergileyen öğrencilere sınıfta kalma, okula velisiyle gelip-gitme gibi cezaların verilmesini önermişlerdir.

Fiziki düzenlemeler teması altında okul müdürleri okul dışına banket, kasis ve bariyer konularak trafiğin yavaşlatılmasını; kamera sistemlerinin geliştirilmesini ve aktif kullanımını; öğrenciler düştüklerinde zarar görmemeleri için bahçe zeminine kauçuk kaplanmasını; otomatik kapı ile giriş-çıkışın yapılmasını; güvenlik kulübesinin yapılmasını; deprem, yangın vb. doğal afet olasılığına karşı bina yüksekliğinin zemin+2 kat olmasını; okulun yerleşim yeri dışına taşınmasını ve okula X-ray cihazı yaptırılmasını önermişlerdir.

Okul müdürlerinden M2 okullarda güvenliği sağlamaya yönelik önerilerini “Her okula bir güvenlikçi verilmelidir. İşkur’dan nasıl hizmetli veriliyorsa aynı şekilde güvenlik sertifikası olan kişiler güvenlikçi olarak okullara gönderilebilir.”, M3 “Okulların dış kapılarında güvenlik elemanları bulunmalıdır. Okulların dış kapısı otomatik olmalıdır. Okullara güvenlik kulübesi yapılmalıdır. Okula gelen kişiler kimliğini güvenlik elemanına teslim etmeli ve çıkışta almalıdır. Hatta X-ray cihazı bile olabilir. Çünkü zaman kötü. Ancak durumun abartılmaması gerekiyor. Emniyetin arada bir okul çevresini dolaşması da olabilir.”, M6 “Okulların girişine X-ray cihazları kurulmalı, okullar yerleşim yeri dışına taşınmalı, veliler güvenlik konusunda bilinçlendirilmelidir.”, M12 “Okul çıkışında yola kasis yapılarak trafik yavaşlatılabilir. Okula güvenlik görevlisi verilmelidir. Milli Eğitim tarafından temizlik malzemeleri ve hizmetli ihtiyacının karşılanması sağlanmalıdır. Giriş-çıkış için kontrolörlere gerek olmadığını düşünüyorum. Çünkü bu tür kontrolörler öğrencilerin psikolojisini olumsuz etkileyebilir.” şeklinde belirtmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik kullandıkları stratejileri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada okul müdürlerinin okul güvenliği sorununa yönelik farklı stratejiler kullandıkları belirlenmiştir. Araştırmada bazı okul müdürlerinin görüşme formu doğrultusunda kendilerine yöneltilen güvenlik sorunlarının okullarında gerçekleşmediğini belirterek bu sorunlara yönelik herhangi bir strateji uygulama gereksinimi hissetmedikleri belirlenmiştir. Okulların türleri, düzeyleri, öğrenci profili, veli profili, okulun bulunduğu çevre vb. özellikler okullarda yaşanan güvenlik sorunlarının farklılaşmasına neden olabilir. Dolayısıyla uygulanan okul güvenliğini sağlama stratejileri de her okul açısından farklılık gösterebilmekte ve bu durum alanyazında da vurgulanmaktadır. Örneğin Twemlow, Fonagy ve Sacco (2002) okul şiddetine yönelik olarak farklı okulların farklı stratejiler uyguladıklarını belirterek okullarda uygulanan güvenliğini sağlama stratejilerinde bazı okulların risk altındaki ve sorunlu davranışlar gösteren öğrencileri belirleyip bunlara iyileştirici programlar sunduklarını; bazı okulların güç mücadeleleri, alkol ve uyuşturucu kullanımı eğitimi, akran ilişkileri ve yoğun ebeveyn katılımı gibi okulun sosyal iklim özelliklerini ele aldıklarını, bazı okulların ise koruyucu sağlıkla ilgili eylemleri teşvik edici faaliyetlere yönelik uygulamalar yaptıklarını belirtmiştir. Farklı okullar bu yaklaşımların tümünü veya bir kısmını farklı şekillerde kullanmaktadırlar. Araştırmalar bu yaklaşımları okullara bireyselleştirmenin yani bu yaklaşımları her okulun kendine özgü koşullar doğrultusunda uygulamasının en iyi yöntem olduğunu göstermektedir. Astor, Benbenishty ve Estrada (2009) ise ilkokulların, ortaokulların ve liselerin felsefeleri, prosedürleri, öğretmen-öğrenci ilişkileri, uygun ve beklenen davranışlar hakkındaki inançları gibi pek çok açıdan birbirlerinden bağlamsal olarak farklı olduğunu ve okul şiddetine ilişkin yapılan araştırmalara göre okul türlerinin okullarda yaşanan şiddeti etkilediğini belirtmektedir.

Alanyazında okul güvenliği sorununa ilişkin kullanılan stratejiler genel olarak iki yaklaşım altında toplanmaktadır. Bu yaklaşımlardan biri olan polis modeli yaklaşımında gelişmiş teknoloji imkânlarından yararlanılarak sorunların daha kısa sürede öğrenilmesi ve bu sorunlara müdahale edilmesi yer almaktadır. Polis modeli yaklaşımında kamera, metal dedektörler ve telsizler gibi araçlarla gizli izlemenin sağlanması; okuldan uzaklaştırma, okuldan çıkarma gibi sert cezalarla katı disiplin uygulamaları, yaka kartları ve üniformalar ile kontrol sağlama uygulamaları gerçekleştirilmekte, sıfır tolerans politikası benimsenmekte ve okul güvenlik görevlisi ile okul polisi uygulamaları bulunmaktadır. Diğer yaklaşım olan okul iklimi-kültürü yaklaşımında ise polisiye önlemler ve katı disiplin uygulamaları yerine öğrencinin bireysel özellikleri ve sorunları ile ilgilenme bulunmakta, odak noktası okulun iklimi ve kültürü olarak belirtilmektedir. Okul iklimi-kültürü yaklaşımı okul güvenliği sorununun teknolojik kontrol sistemleri yerine insan ilişkilerinin geliştirilmesi ile çözülebileceği esasına dayanmaktadır (Dönmez, 2001). Araştırmanın sonuçları incelendiğinde okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik stratejilerinde polis modeli ve okul iklimi-kültürü yaklaşımına uygun stratejiler bulunmakla birlikte okul müdürlerinin öğrenciler arasında oluşabilecek güvenlik tehditlerine yönelik kullandıkları stratejilerin çoğunlukla okul iklimi-kültürü yaklaşımı; okulun fiziki koşullarından kaynaklanabilecek güvenlik tehditlerine, okul dışından gelebilecek güvenlik tehditlerine yönelik stratejileri ve okul güvenliğini sağlamaya yönelik önerileri çoğunlukla polis modeli yaklaşımı içerisinde ele alınabilir. Araştırma sonucundan yola çıkılarak okul müdürlerinin okullarda yaşadıkları güvenlik sorunlarının türüne göre polis modeli ve okul iklimi-kültürü yaklaşımlarını kullandıkları söylenebilir. Çünkü güvenli bir okul ortamı oluşturmak okul iklimi, güçlü liderlik, adil ve tutarlı öğrenci izleme ve disiplin uygulaması, kriz yönetim planı, önleme ve müdahale politikaları, personel gelişimi, güvenli binalar ve güvenli ulaşım, okul çevresi, aileler ve toplumla işbirliği gibi pek çok unsurun bileşiminden oluşmaktadır (Kadel ve diğerleri, 1999).

Okul iklimi okul şiddetine ilişkin anlayışımızı artırmanın yanı sıra okul düzeyinde bunu engelleyen ve katkıda bulunan faktörleri belirleyerek uygun önleme ve müdahale uygulamalarına yardımcı olur (Welsh, 2000). Okul iklimi ve okul güvenliği birbirinden farklı olmakla birlikte birbiri ile ilişkili kavramlar olup (Noonan, 2004) okul iklimi teorisine göre okulun güvenliği ile okulun sağlıklı ve açık bir iklime sahip olması arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle okul ne kadar sağlıklı ve açık bir iklime sahipse o derece güvenli bir okul iken okulda olumsuz bir ikliminin olması okulun güvenliğinin de o derecede düşük olacağını belirtmektedir (Işık, 2004). Astor, Meyer ve Behre'e (1999) göre okullarını daha güvenli bir hale getirme çabası içerisinde olan müdürler, güvenlik görevlileri, metal dedektörler, video kameralar, okul kapılarının elektronik olarak izlenmesi, sınıfların işitsel olarak izlenmesi ve okulun yapısında fiziksel değişiklikler yapmaktadırlar. Bazı araştırmacılar, bu tür güvenlik müdahalelerinin okul ikliminin hapisane benzeri olmasına neden olduğunu ve bu durumda öğrenimle bağdaşmayan bir ortam oluşturduğunu ileri sürmektedirler. Bazı araştırmacılar ise bazı okullarda güvenlik ve istikrarı korumak için bu "zorlu" müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte hiç kimse okulların hapisane benzeri ortamlara dönüştürülmesini kabullenmemektedir. Noonan (2004) öğrencilere kendi aralarındaki destekleyici ilişkileri nasıl geliştireceklerini öğretmenin, matematik ve okuma becerilerinin öğretimi kadar gerekli bir beceri olduğunu belirterek okulda güçlü ve sürdürülebilir ilişkilerin geliştirilmesinin metal dedektörlerin hiç yapamadığı kadar sağlıklı ve güvenli bir okulun oluşturulmasına katkıda bulunacağını vurgulamaktadır.

Okul müdürü öğrenme için elverişli olan güvenli bir ortam sağlamalıdır. Bu açıdan okul müdürü, öğrencilerin güvenliğini sağlamak için öğrencilere gerekli talimatları vererek onları kontrol altında tutabilmeli ve uygun bir şekilde denetim yapmalıdır. Öğrenciler özellikle bir grup içindeyken bazen uygun olmayan davranışlar sergilerler. Bu nedenle öğrencileri gözetim altında tutmak ve sezilebilen zarar ve tehlikelerden öğrencileri korumak eğitimcinin yasal görevi ve sorumluluğudur. Okul müdürlerinden bir ailenin ihtiyatlı babası gibi davranması beklenir (Netshitahame ve Van

Vollenhoven, 2002). Bu araştırmada da okul müdürlerinin öğrenciler arasında oluşabilecek güvenlik tehditlerini önlemek amacıyla öğrencilere yönelik disiplin uygulamalarını gerçekleştirdikleri ve kontrol edici davranışlar ve düzenlemeler yaptıkları, bunun sonucunda öğrencilerde uygun olmayan davranışları azaltmaya ve uygun davranışları kazandırmaya çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Dwyer, Osher ve Warger (1998) okul güvenliğini sağlamak için okul binasına ulaşımı denetlemeyi, koridorlarda veya potansiyel olarak tehlikeli noktalarda geçirilen zamanı en aza indirmeyi sağlayıcı bir planlama yapmayı, öğle yemeği aralarında okul kampüslerini kapatmayı, olayların ortaya çıkması muhtemel olan alanlara bir denetim personeli görevlendirme planı yapmayı ve kritik zamanlarda gözetimi düzenlenmeyi, öğrencilerin uygun olmayan ve kuraldışı davranışları gerçekleştirebilecekleri muhtemel alanlarda toplanmalarını yasaklamayı, park yerleri ve otobüs durakları da dâhil okul zeminlerinin çevrelerini izlemeyi önermektedir. Ayrıca okul binasının fiziksel durumunun öğrencinin tutum, davranış ve motivasyonunu etkilediği belirtilerek okul binalarında kirli, çok soğuk veya çok sıcak olan, duvar yazılarıyla dolu, onarıma ihtiyacı olan veya sağlıksız olan ortamda öğrencilerin şiddete ve kavgaya eğiliminin daha fazla olduğunu belirtmektedirler. Özer ve Dönmez (2007) okul güvenliğinde okul binaları ve eklerinin tasarımı ve yapımı kadar bunların etkili kullanılmasının da önemli olduğunu vurgulayarak okullarda şiddetin ve saldırganlık olaylarının daha fazla yaşanabileceği alanların belirlenmesi ve bu alanlardaki denetimin artırılması gerekliliğini belirtmektedir. Bu açıdan her okulun kendine özgü koşullarının göz önünde bulundurularak gereken durumlarda okulda fiziksel güvenliği sağlamak için kamera, dedektör gibi teknolojik olanaklardan yararlanılmasını vurgulanmaktadır. Bu araştırmada da okul müdürünün okulun fiziki koşullarında gerekli düzenlemeleri yaptırarak öğrencilerin zarar görmesini engellemeye çalıştıkları; okul dışından gelebilecek güvenlik tehditlerine yönelik olarak servisler açısından servislerin denetimini yaptıkları, belirli servis firmalarıyla anlaşma yaptıkları, servislerin okul bahçesine girmesini engelledikleri, nöbetçi idareci ve nöbetçi öğretmen ile servise binış ve inişleri kontrol ettikleri belirlenmiştir. Okul çevresinden kaynaklanabilecek tehlikeler açısından ve yabancı kişilerin okula giriş-çıkışını kontrol için kapıda güvenlik görevlisini bulundurdukları, güvenlik görevlisi bulunmayan okullarda hizmetlilerden birine kapıda güvenlik kontrolünü yaptırdukları, tüm hizmetlileri ve hatta kantin görevlilerini bu konuda uyardıkları; nöbetçi idareci, nöbetçi öğretmen ve nöbetçi öğrenciyle okula giriş-çıkışı kontrol ettirdikleri; ziyaretçi defteri ve ziyaretçi kartı uygulamasıyla okula gelen kişileri kayıt altına aldıkları; öğrencilerin tenefüslerde veya öğle arasında dışarı çıkmalarını engellemek için dış kapıyı kilitledikleri, öğrencilerin velilerin izni doğrultusunda hazırlanan evci izin kartıyla öğle aralarında okul dışına çıkabildikleri ve kamera ile okul giriş-çıkışlarının kontrolünü sağladıkları belirlenmiştir. Okul müdürlerinden bazılarının ihate duvarına tel çektiirdikleri, elektrik tehlikesine karşı ağaçları kestirdikleri ve telleri plastik kablo ile değiştirdikleri belirlenmiştir.

Araştırmada okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamaya yönelik olarak kullandıkları stratejilerden bazıları işbirliği teması altında veliler, öğrenciler, öğretmenler, mahalle sakinleri, emniyet ve zabıtalara işbirliği yapmak olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca okul müdürlerinin şoförlerle düzenli bir şekilde iletişim kurdukları ve bilgilendirme toplantıları yaptıkları belirlenmiştir. Okul güvenliğini sağlamak için işbirliğinin bir gereklilik olduğu alanyazında da vurgulanmakta ve araştırmalar, en umut verici önleme ve müdahale stratejileri olarak yöneticilerin, öğretmenler, aileler, öğrenciler ve destek personeli ile olumlu ilişkiler kurmasının ve bunlarla işbirliği yapmasının önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca okul güvenliğinin sağlanması için okul güvenlik personeline ya da güvenlik polisi uzmanlarına danışarak bir bina güvenliği denetim hizmeti yürütülmesi ve okul gidiş-geliş güzergahının güvenliğini sağlamak için polisle koordinasyon kurulması önerilmekte; öğrencilerin sorunlu davranışlar göstermeleri durumunda ebeveynlerin bu durumdan derhal haberdar edilmeleri gerektiği belirtilmektedir (Dwyer ve diğerleri, 1998). Netshitahame ve Van Vollenhoven (2002) yalnızca okul kurallarının bulunduğu bir sistem aracılığıyla okul güvenliğini sağlamanın mümkün olmadığını belirterek okul güvenliğini sağlamanın bir topluluk işi olduğunu, okulun tek

başına okul güvenliğini sağlayamayacağını bu nedenle okul paydaşlarının okul güvenliğini sağlamak ve okul güvenliği sorunlarını çözmek için işbirliği yapmalarını önemle vurgulamaktadır. Buckner ve Flanary (1996) okul güvenliği ile ilgili sorunların ve gerekli incelemelerin okul müdürlerine yönlendirileceği ve okul güvenliğini sağlamanın temel sorumluluğunun okul müdüründe olduğu gerçeğinin bulunduğunu ancak okul müdürünün tek başına güvenli bir okul ortamı oluşturamayacağını belirterek öğrencilerin, çalışanların, velilerin ve toplumun katılımının okul müdürlerinin bu görevi yerine getirme çabalarını güçlendireceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin hem fiziksel hemde ruhsal açıdan güvenliklerinin sağlanmasında okul yöneticilerinin sorumlu olduğu ancak okul paydaşlarının da bu konuda üzerine düşen görevleri yapmaları gerektiği söylenebilir (Özer ve Dönmez, 2013).

Araştırmada okul müdürlerinden sadece biri okulda acil eylem planı yaptıklarını belirtmiştir. Güvenli bir öğrenme ortamı okuldaki bireylerin yanı sıra ailelerin ve toplumun çabalarının birleşimini içeren kapsamlı bir güvenlik ve kriz planının oluşturulması ile sağlanabilir. Bu grupların birlikte sorunları ve çözüm önerilerini etkileyen faktörleri değerlendirmeleri, eylem planlarını ve stratejileri geliştirmeleri ve süreci belirlemeleri gereklidir. Etkili planlar, şiddete neden olan risk faktörlerinin azaltılmasına yardımcı olur ve şiddeti azaltacak faktörlerin geliştirilmesini sağlar (Kadel ve diğerleri, 1999).

Araştırmada okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlamak için rehberlik ve bilinçlendirme faaliyetleri yaptıkları da belirlenmiştir. Bu konuda bir okul müdürü, okulda alkol, sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığı olan öğrencileri önceden tespit etmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Araştırmalar önleme ve erken müdahale çabalarının okullarda şiddeti ve diğer rahatsız edici davranışları azaltabileceğini göstermektedir. Bu tür uygulamalar, okul toplumlarının uyarı işaretlerini erken fark etmelerine yardımcı olabilir, böylece çocuklar geç olmadan önce ihtiyaç duydukları yardımı alabilirler (Dwyer ve diğerleri, 1998). Okulda şiddetinin ortadan kaldırılmasını garanti altına almanın bir yolu olmamasına rağmen, müdahale temelli bir yaklaşım hem potansiyel mağdurların hem de faillerin riskini en aza indirebilir (Jimerson ve diğerleri, 2005).

Okullarda meydana gelen şiddet, silah taşıma ve öğrencilerin uygun olmayan ve asi davranışları toplumda ve okul mahallerinde neler olduğunu yansıtmaktadır (Netshitahame ve Van Vollenhoven, 2002). Bu durumda okul güvenliğini sağlamanın yolu toplumun bu konuda bilinçlendirilerek toplumda meydana gelen bu tür olayların en aza indirgenmesini gerektirmektedir. Nitekim toplumsal çözülme teorisine göre, okulların daha güvenli yerler olmaları için öncelikle toplumun ve ailenin güvenli olmasına vurgu yapılmaktadır (Işık, 2004). Bu araştırmada da okul müdürleri okul güvenliğini sağlamaya yönelik olarak velilerin ve toplumun bilinçlendirilmesini önermişlerdir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Okulların farklı özelliklere sahip olmaları nedeniyle kendilerine özgü güvenlik sorunları bulunmaktadır. Okullar bu sorunları belirleyerek uygun stratejileri uygulayabilirler. Bir okulda uygulanan güvenliği sağlama stratejisi diğer okullarda uygulanamayabilir. Ancak ortak sorunlara yönelik olarak aynı veya benzer stratejiler uygulanabilir.
- Okullar söz konusu sorunlara yönelik olarak polis modeli ve okul iklimi kültürü yaklaşımına uyum stratejileri kullanabilirler. Bu yaklaşımlardan birinin diğerine üstün olduğu söylenemeyeceği gibi özellikle polis modeli yaklaşımı doğrultusunda çok katı disiplin ve kontrolün oluşturulması okulların hapisane veya askeri ortamlara dönüşebileceği ve bu durumun eğitim-öğretim ortamında ve kişiler üzerinde oluşturabileceği olumsuzlukların göz ardı edilmemesi gerektiği bilinmelidir. Diğer yandan sadece okul iklimi-kültürü yaklaşımı ile de okullarda tamamen güvenli ortamlar oluşturulamayabileceğine dikkat edilmelidir.

- Okul müdürlerinin tek başlarına okul güvenliğini sağlayamayacağı hususu göz önüne alınarak gerekli durumlarda emniyetle, velilerle, öğrencilerle, öğretmenlerle ve okulun diğer personeliyle işbirliği içerisinde olunmalıdır. Özellikle servislerin kontrolünün sağlanması ve okul çevresinin güvenli hale getirilmesi (uyuşturucu madde, sigara satımının denetimi, okul çevresinde kavga oluşması riski, trafik denetimi vb.) için emniyetle işbirliği gerekmektedir. Öğrencilerle ilgili sorunların ebeveynlerle paylaşılmasıyla ve işbirliği içerisinde bu sorunun üstesinden daha rahat gelinebileceği ifade edilebilir. Öğrenciler arasında liderlik özelliklerine sahip olanlar aracılığıyla okulda gerçekleşen olaylara ve öğrencilerin düşüncelerine yönelik bilgiler elde edilebilir ve bu liderler aracılığıyla öğrenciler uygun davranışlara yönlendirilebilir.
- Okullarda öğrencilerden beklenen davranışlara yönelik olarak bilinçlendirme ve yönlendirme çalışmaları (ilgili davranışların görsel olarak panolarda sunulması, video, örnek davranışları içeren tiyatro gösterimleri, örnek davranış gösteren öğrencilerin ödüllendirilmesi veya haftanın davranış temsilcisi olarak seçilmesi, haftanın temiz sınıfı uygulaması vb.) yapılabilir.
- Okullarda satılan gıdaların uygunluğu ve okul temizliği daha sık ve uygun kurumlar ile denetlenmelidir. Ayrıca kantinde çalışan kişiler ve temizlik hizmetlileri eğitilmiş kişiler arasından seçilmelidir.
- Okul müdürlerinin bazıları okullarda güvenlik görevlisi bulunmadığını belirterek hizmetlilerin okul giriş-çıkışlarını kontrol ettiklerini belirtmiştir. Ancak bu görevin güvenlik sertifikasına sahip kişiler arasından seçilen güvenlik elemanları ile yürütülmesi daha sağlıklı olacaktır okullara güvenlik görevlisi verilebilir.
- Okulların yerleşim yerlerinden uzak bir alana taşınarak her okul türüne ait bir okul bölgesi oluşturulabilir. Böylelikle trafikten kaynaklanabilecek güvenlik sorunları engellenebilir.
- Okul müdürleri okullarda sorunlu davranışların gösterilebileceği alanlara yönelik olarak nöbetçi öğretmenleri yerleştirebilir ve güvenlik kameraları ile okulun tenha köşeleri izlenebilir.
- Okul müdürlerinin okul güvenliğini sağlama stratejileri ile örgütsel değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Astor, R. A., Benbenishty, R. & Estrada, J. N. (2009). School violence and theoretically a typical schools: The principal's centrality in orchestrating safe schools. *American Educational Research Journal*, 46(2), 423-461, doi: 10.3102/0002831208329598.
- Astor, R. A., Meyer, H. N. & Behre, W. J. (1999). Unowned places and times: Maps and interviews about violence in high schools. *American Educational Research Journal*, 36(1), 3-42.
- Ayyıldız, A. ve Akın, U. (2016). Okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(3), 345-370. www.turkishstudies.net, Doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9246>, ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY.
- Bucher, K. T. & Manning, M. L. (2005). Creating safe schools. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 79(1), 55-60.

- Buckner, K.G. & Flanary, R. A. (1996). Protecting your school and students: The safe schools handbook. *NASSSP Bulletin*, 80(579), 44-48.
- Caulfield, S. L. (2000). Creating peaceable schools. *ANNALS, AAPSS*, 567, 170-185.
- Çalık, T., Kurt, T. ve Çalık, C. (2011). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi: Kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 73-84.
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25, 63-74.
- Dwyer, K., Osher, D. & Warger, C. (1998). *Early warning, timely response: A guide to safe schools*. Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED418372.pdf>.
- Erol, F. (2009). *Okulda güvenlik sorununa yol açan etkenlerin belirlenmesi*. Ankara, TC Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Başkanlığı.
- Furlong, M. J., Morrison, R. & Clontz, D. (1996). Broadening the scope of school safety. In S. Miller, J. Brodine & T. Miller (Eds.), *Safe by design: Planning for peaceful school communities* (pp. 21-32). Seattle: Committee for children.
- Işık, H. (2004). Okul güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 164. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/164/isik.htm adresinden alındı.
- Jimerson, S. R., Brock, S. E. & Cowan, K. C. (2005). Threat assessment: An essential component of a comprehensive safe school program. *Student Counseling, October*. Retrieved from http://c.ymcdn.com/sites/www.sswaa.org/resource/resmgr/imported/nassp_threat%20assessment.pdf.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (1995). *Reducing school violence through conflict resolution*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Kadel, S., Watkins, J., Follman, J. & Hammond, C. (1999). *Reducing school violence: Building a framework for school safety*. (3rd ed.). Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED435111.pdf>
- Lewicki, R. J., McAllister, D. J. & Bies, R. J. (1998). Trust and distrust: New relationships and realities. *Academy of Management Review*, 23(3), 438-458.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. Retrieved from http://s-f-walker.org.uk/pubsebooks/pdfs/Motivation_and_Personality-Maslow.pdf.
- Memduhoğlu, H. B. ve Taşdan, M. (2007). Okul ve öğrenci güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(34), 69-83.
- Morrison, B. E. (2003). Regulating safe school communities: Being responsive and restorative. *Journal of Educational Administration*, 41(6), 690-704.
- Morrison, G. M., Furlong, M. J. & Morrison, R. L. (1994). School violence to school safety: Reframing the issue for school psychologists. *School Psychology Review*, 23(2), 236-256.
- Netshitahame, N. E. & Van Vollenhoven, W. J. (2002). School safety in rural schools: Are schools as safe as we think they are? *South African Journal of Education*, 22(4), 313 – 318.
- Noonan, J. (2004). School climate and the safe school: Seven contributing factors, *Educational Horizons*, 83 (1), 61-65.

- Özer, N. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul güvenliğine ilişkin algıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Özer, N. ve Dönmez, B. (2007). Okul güvenliğine ilişkin kurumsal etkenler ve alınabilecek önlemler. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 299-313.
- Özer, N. ve Dönmez, B. (2013). Güvenlik kameraları ve okul güvenliği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 437-448, www.turkishstudies.net, Doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4584>, ANKARA-TURKEY.
- Phaneuf, S. W. (2006). *School security practices: Investigating their consequences on student fear, bonding and school climate*. Unpublished doctoral dissertation, University of Maryland.
- Pollack, I. & Sundermann, C. (2001). Creating safe schools: A comprehensive approach. *Juvenile Justice*, 8(1), 13-20.
- Sugai, G., Sprague, J. R., Horner, R. H., & Walker, H. M. (2000). Preventing school violence: The use of office discipline referrals to assess and monitor school-wide discipline interventions. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 8(2), 94-101.
- Taşdemir, M. (2015). Öğretmen adaylarının Türk Milli Eğitim Sistemi üzerine algıladıkları sorunlar. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 881-898. www.turkishstudies.net, Doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7898>, ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY.
- Töremen, F., Çankaya, İ. ve Avanoğlu, Y. (2008). Okul anneliği: Okul güvenliğine yönelik bir model önerisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 10, 56-69.
- Tschannen-Moran, M. (2001). Collaboration and the need for trust. *Journal of Educational Administration*, 39(4), 308-331.
- Turhan, M. ve Turan, M. (2012). Ortaöğretim kurumlarında güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(1), 121-142.
- Twemlow, S. W., Fonagy, P. & Sacco, F. C. (2002). Feeling safe in school. Retrieved from http://www.backoffbully.com/PDF%20files/FEELING_SAFE_IN_SCHOOL.pdf.
- Welsh, W. N. (2000). The effects of school climate on school disorder. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 567(1), 88-107.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin.